

IŠVADA DĖL KORUPCIJOS PASIREIŠKIMO TIKIMYBĖS NUSTATYMO

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 10 straipsnio 1 dalimi bei atsižvelgiant į Specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus 2021 m. lapkričio 30 d. įsakymu Nr. 2-246 „Dėl korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo ir jo atlikimo tvarkos rekomendacijų patvirtinimo“ patvirtintomis rekomendacijomis (toliau – Rekomendacijos) buvo atliktas UAB „VAATC“ (toliau – Bendrovė) veiklos srities, kurioje egzistuoja korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymas bei vertinimas.

Korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymą ir vertinimą atliko bei išvadą parengė Teisės tarnybos viešųjų pirkimų specialistė - teisininkė Jolanta Truncė.

Nustatant Bendrovės korupcijos pasireiškimo tikimybę analizuotas laikotarpis nuo 2022 m. sausio 1 d. iki 2022 m. gruodžio 31 d.

Korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo uždaviniai: nustatyti rizikas, galinčias pasireikšti sutarčių vykdymo srityje; apskaičiuoti nustatytų korupcijos rizikų lygį, suskirstyti jas pagal svarbą, taikant matricų metodą; nustatyti korupcijos rizikos veiksnius, sudarančius prielaidų korupcijos rizikoms kilti; nustatyti korupcijos rizikų mažinimo ir (ar) jų veiksmų šalinimo priemones.

Pasirinkimą įvertinti korupcijos tikimybės požiūriu pirkimo sutarčių vykdymo sritį lėmė aplinkybė, kad Bendrovėje ši sritis jau buvo analizuota 2019 m. ir atlikus korupcijos rizikos analizę buvo nustatyta veiklos trūkumų bei teikti siūlymai rizikų valdymui.

Nustatant korupcijos rizikas ir veiksnius pirkimo sutarčių vykdymo etape buvo analizuoti teisės aktai:

- Lietuvos Respublikos Viešųjų pirkimų įstatymas;
- Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašas, patvirtintas Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. 1S-97 „Dėl mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo patvirtinimo“ (toliau – Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašas);
- Viešųjų pirkimų tarnybos parengtos gairės „Pirkimų organizavimas ir vidaus kontrolė“;
- Viešųjų pirkimų procedūrų vadovas, patvirtintas UAB „VAATC“ direktoriaus 2018 m. sausio 3 d. įsakymu Nr. 1.24-VĮ-2 (toliau – Procedūrų vadovas);
- UAB „VAATC“ direktoriaus 2018 m. kovo 9 d. įsakymas Nr. Nr. 1.24-VĮ-16 „Dėl UAB „VAATC“ viešųjų pirkimų procedūrų vadovo įgyvendinimo“;
- UAB „VAATC“ direktoriaus 2019 m. vasario 15 d. įsakymas Nr. 1.24-VĮ-10 „Dėl UAB „VAATC“ sutarčių valdymo proceso patvirtinimo“ (toliau – Sutarčių valdymo procesas);
- „VAATC“ sutarčių valdymo proceso projektas (toliau – Sutarčių valdymo proceso projektas).

Rizikų ir veiksnių sąrašas pirkimo sutarčių vykdymo etape:

<i>Etapas</i>	<i>Rizikos</i>	<i>Korupcijos rizikos veiksniai</i>
Pirkimo sutarčių vykdymo	1. Priimamos pirkimo sąlygų neatitinkančios, nekokybiškos prekės, paslaugos ar darbai. 2. Faktiškai įgyta prekė pakeičiama žemesnės kokybės preke. 3. Neteisėti perkančiosios organizacijos atstovų ir tiekėjo susitarimai.	1. Nereglamentuota prekių, paslaugų ar darbų kokybės ir terminų priežiūros tvarka, nenumatyti atsakingi asmenys ir jų veiksmai, kai nustatomi kokybės ir terminų neatitikčiai ir (ar) pažeidimai. 2. Aplaidžiai žiūrima į prekių, paslaugų ar darbų kokybę ir terminų laikymąsi. 3. Nepakankama vidaus kontrolė.

Kiekvienos nustatytos rizikos poveikio veiklai ir kilimo tikimybės lygių nustatymas, naudojant vertinimo matricą:

POVEIKIS	Katastrofinis	5	10	15	20	25
	Kritinis	4	8	12	16	20
	Pastebimas	3	6	9	12	15
	Žemas	2	4	6	8	10
	Nereikšmingas	1 R ₁ , R ₂ , R ₃	2	3	4	5
		Labai žema	Žema	Vidutinė	Aukšta	Labai aukšta
TIKIMYBĖ						

Poveikio kriterijus:

<i>Lygis</i>	<i>Požymis, situacija</i>
<p>Katastrofinis (5 balai)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Viešojo sektoriaus subjekte nustatytas korupcinio pobūdžio teisės pažeidimas arba kompetentingos institucijos pradeda ikiteisminį tyrimą dėl įstaigoje dirbančio darbuotojo pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 225, 226, 227, 228, 228¹, 229, 300 straipsnius ir kitų nusikalstamų veikų, kurios tiesiogiai susijusios su darbuotojo atliekamomis funkcijomis ar viešojo sektoriaus subjekto veikla ar daro joms įtaką. • Daroma didelė žala viešojo sektoriaus subjekto reputacijai. • Daroma didelė neigiama įtaka viešojo sektoriaus subjekto ir (ar) jo padalinio veiklai, ilgėja atliekamų funkcijų laikas ar įvyksta personalo pasikeitimai arba ji iš esmės sustoja – daugiau nei vienas darbuotojas arba nors vienas vadovavimo pareigas einantis darbuotojas negali eiti savo pareigų dėl atliktų galimai korupcinio pobūdžio veiksmų. • Patiriama didelių papildomų ir (ar) biudžete nenumatytų finansinių išlaidų, susijusių su korupcijos rizikų poveikiu (dėl papildomų lėšų poreikio neįvykdomi suplanuoti pirkimai, atsiranda prievolė atlyginti trečiųjų asmenų patirtą žalą).
<p>Kritinis (4 balai)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Įstaigoje nustatytas Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymo, Lietuvos Respublikos lobistinės veiklos įstatymo, Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo ar Lietuvos Respublikos pranešėjų apsaugos įstatymo pažeidimas. • Skundas, pareiškimas ar pranešimas kitoms atsakingoms institucijoms dėl konkrečiai nurodytų korupcinio pobūdžio viešojo sektoriaus subjekto darbuotojo veiksmų. • Atliekamas žiniasklaidos tyrimas apie galimai korupcinio pobūdžio veiksmus, susijusius su viešojo sektoriaus subjekto veikla. • Patiriamos papildomos, nenumatytos išlaidos ir (ar) trikdoma viešojo sektoriaus subjekto veikla, ilgėja atliekamų funkcijų laikas, padaroma žala reputacijai. • Bent vienas darbuotojas negali eiti savo pareigų dėl atliktų galimai korupcinio pobūdžio veiksmų. • Patiriama žymių papildomų ir (ar) nenumatytų biudžete finansinių išlaidų, susijusių su korupcijos rizikų poveikiu (dėl personalo trūkumo būtina atlikti papildomus pirkimus, samdyti darbuotojus, dėl papildomų lėšų poreikio neįvykdomi suplanuoti pirkimai ir pan.).
<p>Pastebimas (3 balai)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pasikartojantys darbuotojų, taip pat asmenų skundai, kuriuose nurodomi galimai korupcinio pobūdžio veiksmai, susiję su viešojo sektoriaus subjekto veikla. • Gaunami kitų institucijų paklausimai apie konkrečius atvejus ar situacijas apie galimas korupcijos apraiškas (rizikas) arba kontrolės veiksmų metu nustatytas ydingas situacijas. • Pavieniai pranešimai žiniasklaidoje apie galimai korupcinio pobūdžio veiksmus, susijusius su viešojo sektoriaus subjekto veikla. • Paveikiama viešojo sektoriaus subjekto veikla – skiriama daugiau nei įprastai laiko ir priemonių skundams nagrinėti, aiškinti įvykių aplinkybėms ir pan. • Patiriama papildomų ir (ar) nenumatytų biudžete finansinių išlaidų, susijusių su rizikų poveikiu (tyrimą, aplinkybių vertinimą atliekančių pareigūnų užmokestis, užsakomos ekspertizės ir pan.).

Žemas (2 balai)	<ul style="list-style-type: none"> •Pasikartojantys pagrįsti darbuotojų, taip pat asmenų skundai, susiję su viešojo sektoriaus subjekto darbuotojo veiksmais, kuriuose nenurodomas galimas jų korupcinis pobūdis. •Viešojo sektoriaus subjekto veikla paveikiama nežymiai – skiriama laiko skundams nagrinėti, aiškinti įvykio aplinkybėms ir pan. •Patiriama papildomų finansinių išlaidų, susijusių su rizikų poveikiu (tyrimą, aplinkybių vertinimą atliekančių pareigūnų užmokestis), kurios neviršija protingų išlaidų kiekio.
Nereikšmingas (1 balas)	<ul style="list-style-type: none"> •Pagrįsti pavieniai darbuotojų, taip pat asmenų skundai, susiję su viešojo sektoriaus subjekto darbuotojo veiksmais, kuriuose nenurodomas galimas jų korupcinis pobūdis. •Viešojo sektoriaus subjekto veiklai ir reputacijai įtaka nedaroma. •Nepatiriama papildomų finansinių išlaidų, susijusių su rizikų poveikiu.

Tikimybės kriterijus:

<i>Lygis</i>	<i>Požymis, situacija</i>
Labai aukštas (5 balai)	<p>Visais atvejais, nepriklausomai nuo darbuotojų skaičiaus – 1 rezonansinis atvejis.</p> <p>1 ir daugiau atvejų per metus subjektuose, kuriuose dirba iki 50 darbuotojų</p> <p>2 ir daugiau atvejų per metus subjektuose, kuriuose dirba nuo 51 iki 100 darbuotojų.</p> <p>3 ir daugiau atvejų per metus subjektuose, kuriuose dirba nuo 101 iki 500 darbuotojų.</p> <p>4 ir daugiau atvejai per metus subjektuose, kuriuose dirba nuo 501 iki 1 000 darbuotojų.</p> <p>5 ir daugiau atvejų per metus subjektuose, kuriuose dirba nuo 1 001 iki 5 000 darbuotojų.</p> <p>6 ir daugiau atvejų per metus subjektuose, kuriuose dirba daugiau kaip 5 000 darbuotojų.</p>
Aukštas (4 balai)	<p>Ne daugiau kaip 1 atvejis per metus subjektuose, kuriuose dirba nuo 51 iki 100 darbuotojų.</p> <p>Ne daugiau kaip 2 atvejai per metus subjektuose, kuriuose dirba nuo 101 iki 500 darbuotojų.</p> <p>Ne daugiau kaip 3 atvejai per metus subjektuose, kuriuose dirba nuo 501 iki 1 000 darbuotojų</p> <p>Ne daugiau kaip 4 atvejai per metus subjektuose, kuriuose dirba nuo 1001 iki 5 000 darbuotojų.</p> <p>Ne daugiau kaip 5 atvejai per metus subjektuose, kuriuose dirba daugiau kaip 5 000 darbuotojų.</p>
Vidutinis (3 balai)	<p>Ne daugiau kaip 1 atvejis per metus subjektuose, kuriuose dirba nuo 101 iki 500 darbuotojų.</p> <p>Ne daugiau kaip 2 atvejai per metus subjektuose, kuriuose dirba nuo 501 iki 1 000 darbuotojų.</p> <p>Ne daugiau kaip 3 atvejai per metus subjektuose, kuriuose dirba nuo 1 001 iki 5 000 darbuotojų.</p> <p>Ne daugiau kaip 4 atvejai per metus subjektuose, kuriuose dirba daugiau kaip 5 000 darbuotojų.</p>
Žemas (2 balai)	<p>Ne daugiau kaip 1 atvejis per metus subjektuose, kuriuose dirba nuo 500 iki 1 000 darbuotojų.</p> <p>Ne daugiau kaip 2 atvejai per metus subjektuose, kuriuose dirba nuo 1 000 iki 5 000 darbuotojų.</p>

	Ne daugiau kaip 3 atvejai per metus subjektuose, kuriuose dirba daugiau kaip 5 000 darbuotojų.
Labai žemas (1 balas)	Ne daugiau kaip 1 atvejis per metus subjektuose, kuriuose dirba nuo 1 000 iki 5 000 darbuotojų Ne daugiau kaip 2 atvejai per metus subjektuose, kuriuose dirba daugiau kaip 5 000 darbuotojų. 0 atveju per metus subjektuose, kuriuose dirba nuo 1 iki 1 000 darbuotojų.

<i>Etapas</i>	<i>Rizikos</i>	<i>Lygis</i> (apskaičiuojamas pagal formulę $R_{1,2,3}=T \times P$ ($R_{1,2,3}$ – rizika, T – tikimybė, P – poveikis))
Pirkimo sutarčių vykdymo	Priimamos pirkimo sąlygų neatitinkančios, nekokybiškos prekės, paslaugos ar darbai (R_1).	Žalia – žemas rizikingumo lygis (poveikis nereikšmingas (1 balas), tikimybė labai žema (1 balas)). $R_1=1$
	Faktiškai įgyta prekė pakeičiama žemesnės kokybės preke (R_2).	Žalia – žemas rizikingumo lygis (poveikis nereikšmingas (1 balas), tikimybė labai žema (1 balas)). $R_2=1$
	Neteisėti perkančiosios organizacijos atstovų ir tiekėjo susitarimai (R_3).	Žalia – žemas rizikingumo lygis (poveikis nereikšmingas (1 balas), tikimybė labai žema (1 balas)). $R_3=1$

Siūlymai dėl nustatytų rizikų mažinimo priemonių taikymo

Paminėtina, kad 2019 m. išvadoje dėl korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo buvo pateikti du siūlymai:

Eil. Nr.	Tikslas	Priemonė	Terminas
1.	Skirti daugiau dėmesio prekių, paslaugų ar darbų priėmimo pagal sudarytas pirkimo sutartis vykdymui, nustatant pareigą, asmens, atsakingo už sutarties vykdymą, tiesioginiam vadovui atidžiau kontroliuoti prekių, paslaugų ar darbų priėmimą. Taip pat apsvarstyti galimybę tiesioginiam vadovui dalyvauti prekių, paslaugų ar darbų priėmimo, pavyzdžiui, nuo tam tikros sutarties vertės.	Sutarčių valdymo proceso peržiūra bei atnaujinimas.	2020 m. I ketv.
2.	Nustatyti papildomas kontrolės priemones sprendžiant dėl pirkimo sutarties galiojimo termino pratęsimo, numatant asmeniui, atsakingam už	Procedūrų vadovo nuostatų pakeitimas, nustatant pareigą asmeniui, atsakingam už sutarties vykdymą, kai	2019 m. IV ketv.

	<p>sutarties vykdymą, pareigą, prieš inicijuojant sutarties termino pratęsimą, ištirti faktinę situaciją rinkoje taip patikrinant, ar nepasikeitė prekių, paslaugų ar darbų kaina ir ar neįvyko kitų pokyčių (pvz. techninių charakteristikų), dėl kurių tolimesnis sutarties vykdymas Bendrovei būtų nenaudingas.</p>	<p>numatytas sutarties pratęsimas, atlikti rinkos tyrimą.</p>	
--	--	---	--

Pastebėtina, kad iki šiol nėra atnaujintas Sutarčių valdymo procesas, tiesa jis peržiūrėtas ir parengtas projektas bei šiuo metu yra tvirtinamas. Antroji priemonė taip pat įtraukta į Sutarčių valdymo proceso projektą. Pažymėtina, kad nors ir nebuvo atnaujintas Sutarčių valdymo procesas, atsižvelgiant į išvadoje teiktus siūlymus, abi priemonės buvo įgyvendinamos analizuojamu laikotarpiu.

Atsitiktinai atrinkus sutartis, dėl kurių pratęsimo buvo reikalinga atlikti rinkos tyrimą, nustatyta:

- 2021 m. birželio 16 d. krovinio automobilio nuomos su vairuotoju paslaugų pirkimo sutartis Nr. PS-96/2021 (tarnybinis pranešimas nebuvo pateiktas);
- 2021 m. vasario 8 d. pavojingų atliekų iš didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių tvarkymo paslaugų pirkimo sutartis Nr. PS-14/2021 (2022 m. sausio 6 d. pateiktas tarnybinis pranešimas Nr. 1.15.E-22-0005 dėl sutarties pratęsimo);
- 2021 m. balandžio 14 d. konteinerinių aikštelių remonto darbų pirkimo sutartis Nr. PS-57/2021 (2022 m. vasario 22 d. pateiktas tarnybinis pranešimas Nr. 1.15.E-22-0017 dėl sutarties pratęsimo);
- 2022 m. sausio 25 d. kasos aparatų techninio aptarnavimo paslaugų pirkimo sutartis Nr. PS-9/2022 (2022 m. gruodžio 7 d. pateiktas tarnybinis pranešimas Nr. 1.15.E-22-0048 dėl sutarties pratęsimo);
- 2021 m. lapkričio 9 d. priekabų ir puspriekabių remonto paslaugų pirkimo sutartis Nr. PS-207/2021 (2022 m. rugsėjo 8 d. pateiktas tarnybinis pranešimas Nr. 1.15.E-22-0036 dėl sutarties pratęsimo).

Atsitiktinai atrinkus sutartis, kurių metu prekių, paslaugų ar darbų priėmimo turėjo dalyvauti už sutartį atsakingi asmenys, nustatyta:

- 2021 m. rugpjūčio 13 d. sudaryta lengvojo automobilio su techniniu aptarnavimu garantiniu laikotarpiu pirkimo sutartis Nr. PS-129/2021 (prekės priėmimą patvirtino pagrindinis už sutartį atsakingas asmuo);
- 2021 m. lapkričio 4 d. sudaryta LED šviestuvų įrengimo darbų pirkimo sutartis Nr. PS-205/2021 (darbų priėmimą patvirtino pagrindinis už sutartį atsakingas asmuo su papildomu informavimu apie tokį patvirtinimą antro už sutartį atsakingo asmens);
- 2022 m. vasario 18 d. sudaryta krovinio elektromobilio pirkimo sutartis Nr. PS-25/2022 (prekės priėmimą patvirtino pagrindinis už sutartį atsakingas asmuo);
- 2022 m. rugpjūčio 29 d. sudaryta gelžbetoninių kelio plokščių pirkimo sutartis Nr. PS-147/2022 (prekių priėmimą patvirtino antras už sutartį atsakingas asmuo);

• 2022 lapkričio 25 d. sudaryta frontalinio krautuvo padangų su ratlankiais pirkimo sutartis Nr. PS- 207/2022 (prekių priėmimą pagrindinis už sutartį atsakingas asmuo).

Taigi, vertinant, ar asmuo, atsakingas už sutarties vykdymą, vykdė pareigą, prieš inicijuojant sutarties termino pratęsimą, ištirti faktinę situaciją rinkoje taip patikrinant, ar nepasikeitė prekių, paslaugų ar darbų kaina ir ar neįvyko kitų pokyčių, dėl kurių tolimesnis sutarties vykdymas Bendrovei būtų nenaudingas, nustatyta, kad 80 proc. atvejų šios pareigos buvo laikomasi, 20 proc. atvejų nesilaikoma. Siūlytina, patvirtinus sutarčių valdymo procesą su pakeitimais, atsakingiems už sutarties vykdymą asmenims papildomai išskirti ir pristatyti šią pareigą. Vertinant, asmenų, atsakingų už prekių, paslaugų ar darbų priėmimą ir jo kontrolės vykdymą, pastebėtina, kad nėra galimybės įsitikinti, ar prekių, paslaugų ar darbų priėmimo iš tikrųjų dalyvauja du asmenys, kaip antrasis asmuo užtikrina jų priėmimo kontrolę. Siūlytina, nustatyti pareigą pagrindiniam už sutarties vykdymą atsakingu paskirtam asmeniui, informuoti antrą atsakingą asmenį apie planuojamą prekių, paslaugų ar darbų priėmimo datą. Po šio informavimo antrasis sutartyje nurodytas atsakingas asmuo savarankiškai turėtų priimti sprendimą dėl dalyvavimo/nedalyvavimo prekių, paslaugų ar darbų priėmimo (nepaisant sprendimo dalyvauti/nedalyvauti priėmimo, abu asmenys, atsakingi už sutartį atsako solidariai).

Atsižvelgiant į tai, kad 2022 m. spalio 31 d. Lietuvos standartizacijos departamentas perėmė pirmąjį viešųjų pirkimų srities Europos standartą EN 17687:2022 kaip Lietuvos standartą LST EN 17687:2022 „Viešieji pirkimai. Sąžiningumas ir atskaitomybė. Reikalavimai ir rekomendacijos.“, siūlytina svarstyti jo įdiegimą Bendrovėje.

Apibendrinant išvadą siūlytina:

Eil. Nr.	Tikslas	Priemonė	Terminas
1.	Kontrolė priimant prekes, paslaugas ar darbus vykdant pirkimo sutartis, numatant du asmenis, atsakingus už sutarties vykdymą, vienam iš jų priskiriant kontroliuojančiojo asmens pareigas. Taip pat, nustatant pareigą pagrindiniam už sutarties vykdymą atsakingu paskirtam asmeniui, informuoti antrą atsakingą asmenį apie planuojamą prekių, paslaugų ar darbų priėmimo datą. Po šio informavimo antrasis sutartyje nurodytas atsakingas asmuo savarankiškai turėtų priimti sprendimą dėl dalyvavimo/nedalyvavimo prekių, paslaugų ar darbų priėmimo (nepaisant sprendimo dalyvauti/nedalyvauti priėmimo,	Sutarčių valdymo proceso projekto patvirtinimas. Pakeitimų pristatymas.	2023 m. III ketv.

	abu asmenys, atsakingi už sutartį atsako solidariai).		
2.	Kontrolė sprendžiant dėl pirkimo sutarties galiojimo termino pratęsimo, numatant pagrindiniam asmeniui, atsakingam už sutarties vykdymą, pareigą, prieš inicijuojant sutarties termino pratęsimą, ištirti faktinę situaciją rinkoje (t. y. atlikti rinkos tyrimą) taip patikrinant, ar nepasikeitė prekių, paslaugų ar darbų kaina ir ar neįvyko kitų pokyčių (pvz. techninių charakteristikų), dėl kurių tolimesnis sutarties vykdymas Bendrovei būtų nenaudingas.		
4.	Sąžiningumas ir atskaitomybė viso viešųjų pirkimų proceso metu.	Svarstytinas standarto LST EN 17687:2022 Viešieji pirkimai. Sąžiningumas ir atskaitomybė. Reikalavimai ir rekomendacijos diegimas.	2023 m. IV ketv.

Direktorius

Tomas Vaitkevičius

J. Truncė, tel. +3706 80 46457, el. p. jolantat@vaatc.lt